

Grażyna Gulińska
Małgorzata Kurkiewicz

*Prawnicze systemy informatyczne w Polsce
– przegląd problematyki*

Do nowych ważnych zadań, które stawia się dziś podmiotom stosującym prawo oraz tworzącym je należy, między innymi, szybkie udzielanie zainteresowanym stronom wyczerpujących odpowiedzi. Wzrost wymagań specjalistycznych w zakresie informacji prawniczej powoduje, że udzielenie właściwej odpowiedzi jest czasem bardzo trudne. Miarą możliwości w tym zakresie jest ogólny rozwój informatyki oraz efekty, jakie przynosi zastosowanie nowych technologii w różnych dziedzinach życia.

Rosnąca w szybkim tempie lawina informacji prawniczej idzie w parze z koniecznością ciągłego ulepszania dyspozycyjności tej informacji. W praktyce nie istnieje problem dotyczący konfliktu w układzie maszyna – świadomość. Udział elektronicznych maszyn cyfrowych nie wyklucza udziału człowieka w tworzeniu i stosowaniu prawa. Co więcej, uczestnictwo maszyn stwarza po temu nowe możliwości. Udział świadomości i woli człowieka w zautomatyzowanych rozstrzygnięciach prawniczych uwidacznia się w szeregu działań, począwszy od opracowania programów, poprzez oznaczenie zadań i ich wykonywanie, na kontroli funkcjonowania systemów zautomatyzowanych kończąc. Komputer jest zatem jednym z narzędzi pozwalających na skoncentrowanie woli i świadomości człowieka na najistotniejszych elementach działań prawnych.

Wykorzystanie systemu informatycznego w jakiejś społecznej dziedzinie powoduje jej zmianę, przeorganizowanie w kierunku dostosowania się do wymagań wspomnianego systemu. Podobnie dzieje się w sferze prawa. Elektroniczne przetwarzanie danych wpływa na świat norm i na dziedziny prawoznawstwa. Chodzi tu w szczególności o tworzenie języka przyjmowalnego zarówno w prawie, jak i w informatyce.

Trudności z reprezentowaniem danych w systemach informacji o prawie odnoszą się przede wszystkim do danych mających charakter normatywny. Wynikają one z ich specyfiki, a mianowicie:

- języka opisu danych (w naszym przypadku języka prawnego),
- niepokrywania się norm prawnych z przepisami, w których dane te są zapisane,
- specyfiki procesów przetwarzania i udostępniania informacji prawnych.

W reprezentacji danych pozbawionych przymiotu normatywności, opisane powyżej trudności nie stwarzają problemu.

Zdecydowana większość danych niezbędnych do funkcjonowania systemów informacji legislacyjnej zawarta jest w dokumentach piśmienniczych. W zależności od rodzaju tych dokumentów w polskiej nauce prawa przyjął się podział języków tych dokumentów na język prawny (język używany w aktach normatywnych) oraz język prawniczy (język używany w pozostałych dokumentach, zwłaszcza w publikacjach z dziedziny prawa). Języki te, w szczególności język prawny, odznaczają się kilkoma specyficznymi cechami, które – z uwagi na podstawowe znaczenie zagadnień językowych w systemach informacyjnych – należy uwzględnić w procesie projektowania charakteryzowanych systemów.

Do specyficznych cech języka prawnego zaliczyć należy:

- występowanie w nim terminów prawnych, które odznaczają się dużą nośnością informacyjną i nie mogą być (bez szkody dla sensu przepisów) zastępowane innymi, w tym także terminami synonimicznymi,
- zbiór wypowiedzi tworzących akt normatywny, wyrażanych za pomocą języka prawnego, charakteryzuje się rozbudowaną systematyką.

Elementem każdego systemu informacyjnego są ponadto struktury danych bez względu na nazwy, jakimi się je określa.

W projektowaniu systemów informacyjnych ważną rolę odgrywają też inne cechy języka prawnego, a mianowicie:

- okazalność tego języka (używaniem wyrażen językowych rządzą zarówno reguły zwyczajowe wykształcone w języku potocznym, jak i reguły powstałe w drodze arbitralnego przyjęcia pewnych koncepcji i konwencji językowych),
- stosunkowo wąski zakres znaczeniowy używanych w tym języku słów,

- duża średnia długość zdań,
- duża liczba słów przypadająca na jedno hasło językowe,
- mała liczba tzw. słów rzadkich (słów o małej częstotliwości występowania),
- duża jednolitość form fleksyjnych,
- szerokie stosowanie techniki odesłań (chodzi tu o różnego rodzaju klauzule nakazujące odpowiednie stosowanie przepisów, odsyłające do przepisów odrębnych, zasad ogólnych itp.).

Wymienione wyżej cechy należy uwzględniać w procesie projektowania systemów informacyjnych, w szczególności przy rozwiązywaniu sposobu reprezentacji danych prawnych¹.

W projektowaniu systemów informatycznych i w praktyce ich funkcjonowania ważne jest również określenie potencjalnych użytkowników oraz ich potrzeb informacyjnych. Najczęściej z systemów informatyki prawniczej korzystają:

- prawodawca, tj. podmioty uczestniczące w działalności prawodawczej, zarówno w ustawodawstwie, jak i w wydawaniu aktów normatywnych niższego szczebla,
- organy wydające decyzje stosowania prawa, a więc organy wymiaru sprawiedliwości, organy wydające decyzje administracyjne oraz inne podmioty stosujące prawo,
- osoby zajmujące się zawodowo prawem z punktu widzenia praktyki jego stosowania, np. adwokaci, radcy prawni, notariusze,
- prawoznawstwo i ewentualnie inne nauki,
- wszelkie podmioty zainteresowane informacjami, które może udostępnić system informatyki prawniczej².

Chcąc wykorzystać komputer dla informatyki prawniczej należy zbudować system gromadzenia informacji. Warunkiem zbudowania banku informacji prawniczych jest rozstrzygnięcie problemów wstępnych, między innymi konieczność ustalenia zasad współpracy prawników z informatykami.

Systematyczne i potęgujące się zwiększanie informacji prawoznawczych powoduje konieczność stworzenia takich metod postępowania, które umożliwią bieżącą orientację w dotychczasowych i tworzących

¹G. K u b i a k, A. S z e w c, *Reprezentacja danych w zautomatyzowanych systemach informacji legislacyjnej*, „Informatyka” 1992 nr 1, s. 14.

²J. W r ó b l e w s k i, *Wstęp do informatyki prawniczej*, Warszawa 1985, s. 142.

się zasobach wiedzy prawniczej. Dzięki systemowi informatycznemu czas tracony na żmudne gromadzenie tzw. materiałów zostanie zaoszczędzony, a twórcy będą mogli zająć się szybciej wykorzystaniem go dla rozwijania wiedzy.

Termin „informatyka prawnicza” w literaturze prawniczej krajów zachodnioeuropejskich zaczął pojawiać się pod koniec lat sześćdziesiątych jako nazwa nowej dyscypliny nauk prawnych³. Dyskusje i rozważania naukowe nad przedmiotem i metodologią tej dyscypliny trwają do dnia dzisiejszego. Omawiany termin do polskiej literatury prawniczej wprowadził w 1971 roku Jerzy Wróblewski⁴. Informatyka prawnicza w szerokim znaczeniu odnosi się do procesów technicznych gromadzenia, przechowywania, udostępniania i ewentualnie przetwarzania informacji, do nauki o tych procesach obejmującej zarówno podstawy teoretyczne, jak i wiedzę instrumentalną oraz do instytucji i urzędów obsługujących te procesy, jak również służących rozwojowi odpowiedniej nauki⁵.

Według J. Wróblewskiego zakres informacji prawniczych wyznaczony jest przez praktyczne potrzeby funkcjonowania rozmaitego rodzaju instytucji prawnych i prawno-ustrojowych oraz określone koncepcje doktrynalne rozwijane w ramach określonej kultury prawnej. Tak określona „informatyka prawnicza” jest zjawiskiem społecznym, które zawsze istniało jako element funkcjonowania prawa w dowolnym społeczeństwie⁶.

W literaturze prawniczej można spotkać się z szerszym znaczeniem omawianego terminu. E. Achtelik za przedmiot informatyki prawniczej proponuje uznać wszelkie problemy wynikające z wzajemnych relacji dwustronnych między informatyką a prawem. Pod pojęciem „informatyka prawnicza” rozumie się przetwarzanie informacji o państwie i prawie za pomocą komputerów, przy czym prawo jest tutaj definiowane

³E. A c h t e l i k, *Teoretyczne i praktyczne aspekty informatyki prawniczej*, w: *Materiały Konferencji. Prawne problemy systemów informatycznych*, t. 1, Wrocław 1976, s. 70.

⁴Tamże, s. 70.

⁵J. W r ó b l e w s k i, *Aksjologia, teoria i praktyka informatyki prawniczej*, w: *Materiały Konferencji. Prawne problemy systemów informatycznych*, t. 1, Wrocław 1976, s. 35.

⁶Tamże, s. 35.

jako suma wszystkich dyscyplin prawniczych z nauką administracji włącznie⁷.

E. Achteplik dzieli zakres informatyki prawniczej na trzy części: ogólnoteoretyczną, zastosowań informatyki, prawno-dogmatyczną. W części dotyczącej zastosowań informatyki wspomniany autor wyróżnił automatyzację informacji prawnej, zastosowanie informatyki w procesach stanowienia i stosowania prawa oraz w administracji powszechnej i gospodarczej⁸.

Z kolei według M. Zielińskiego wykorzystanie komputerów do celów prawniczych obejmuje posługiwanie się nimi dla realizacji następujących zadań:

- gromadzenia, przechowywania i wyszukiwania informacji prawnej zawartej w tekstach prawnych, w tekstach orzeczeń czy decyzji organów rozstrzygających oraz informacji zawartych w piśmiennictwie prawniczym,
- gromadzenia, przechowywania i wyszukiwania informacji nienormatywnej, ale niezbędnej dla działalności prawniczej,
- prowadzenia urzędów informacyjnych pełniących wyróżnione funkcje prawne, np. ksiąg wieczystych, rejestru skazanych itp.,
- automatycznego wydawania decyzji⁹.

Natomiast J. Wróblewski wskazuje na następujące dziedziny prawa, w których możliwe jest wykorzystanie komputerów: tworzenie prawa, jego stosowanie oraz orientacja w prawie¹⁰.

Ostatecznym więc celem informatyki prawniczej opartej o elektroniczne środki przetwarzania danych jest – w odróżnieniu od technik tradycyjnych – budowa informatycznych systemów wyszukiwania informacji o prawie.

Informatyka prawnicza w Polsce ma swoją historię. Po raz pierwszy elektroniczny system informatyki prawniczej zbudowano w lipcu 1972 roku w Katowicach. Z inicjatywy Zrzeszenia Prawników Polskich i we współpracy z Zakładem Elektronicznej Techniki Obliczeniowej opracowano memoriał w sprawie powołania do życia Centrum Dokumentacji i Informatyki Prawniczej. Przewidywał on przeprowadzenie eks-

⁷ K. S o b c z a k, *Prawo a informatyka*, Warszawa 1978, s. 224.

⁸ Tamże, s. 224–225.

⁹ Tamże, s. 225.

¹⁰ Tamże, s. 225–226.

perymentu w oparciu o wybrany dział prawa. Celem próby było uruchomienie banku informacji prawniczej z zakresu prawa budowlanego oraz inwestycyjnego. Zakładano wprowadzenie do komputera informacji o przepisach prawnych, orzecznictwie sądowym oraz arbitrażowym, a także o literaturze przedmiotu. Inicjatywa nie doczekała się jednak realizacji¹¹.

W 1974 roku Kancelaria Sejmu oraz Biblioteka Sejmowa podjęły próbę o charakterze eksperymentu, której celem była informatyzacja prawa pracy. W tym okresie rozpoczęto też studia oraz podjęto działania zmierzające do stworzenia w Polsce ogólnego systemu informatyki prawniczej. Trwały intensywne prace nad koncepcją zautomatyzowanego rejestru polskich aktów normatywnych. Przygotowanie założeń tego rejestru powierzono Bibliotece Sejmowej. Zadanie to od 1974 roku wykonywano przy współudziale Rady Programowej Zautomatyzowanego Systemu Informatycznego pn. „Biblioteka Sejmowa – Dzielnicowy Ośrodek Informacji Legislacyjnej”. Rada ta była organem doradczym Szefa Kancelarii Sejmu¹².

Ponadto kontynuowano prace projektowe obejmujące system przetwarzania przeznaczony dla obsługi operacji na zbiorach Centralnego Zautomatyzowanego Rejestru Aktów Prawnych obowiązujących w PRL oraz prace zmierzające do utworzenia tzw. kontrolowanego słownika terminów indeksowych. Słownik ten obejmował cały obszar prawa, służył indeksowaniu treści rejestrowanych aktów normatywnych, a także formułowaniu pytań przez użytkowników Rejestru. Głównym celem prac projektowych było zbudowanie systemu bieżącej ewidencji danych o aktach normatywnych wydanych w PRL. Organizacja systemu Centralnego Rejestru miała zapewniać:

- bieżącą rejestrację powstających dokumentów prawnych,
- pełną kontrolę formalną i merytoryczną danych wprowadzanych do zbiorów Bazy Danych Centralnego Rejestru,
- pełną automatyzację rutynowych operacji,
- powszechny dostęp do bazy danych systemu,
- udzielanie odpowiedzi o aktualnie obowiązujących aktach prawnych,

¹¹ J. K u r c y u s z, *Kierunki i próby działania systemu informatyki prawniczej w Polsce*, w: *Materiały Konferencji. Prawne problemy systemów informatycznych*, t. 1, Wrocław 1976, s. 110.

¹² K. S o b c z a k, *Prawo a informatyka*, Warszawa 1978, s. 209.

jak też o stanie obowiązywania aktów we wskazanym okresie w przeszłości,

- maksymalną aktualność udzielanych odpowiedzi,
- stuprocentową zupełność odpowiedzi, zarówno gdy elementami selekcji będą cechy formalne, jak i terminy indeksowe opisujące dokumenty,
- powszechny i bezzwłoczny dostęp do tekstu wyszukiwanych dokumentów¹³.

Funkcje usługowe w omawianym systemie miały być realizowane głównie poprzez udzielanie odpowiedzi na pytania o adresy aktów normujących, wskazany zakres przedmiotowy oraz poprzez dostarczenie w trybie abonamentowym skorowidzów obowiązujących aktów ze wskazanego zakresu przedmiotowego.

Zakładano wówczas, że użytkownikami Centralnego Rejestru będą:

- posłowie, organy Sejmu, sekretarze Komisji Sejmowych, Biuro Prawne, Biuro Prac Sejmowych Kancelarii Sejmu,
- wykorzystujący zgromadzone dane w toku sejmowego procesu legislacyjnego,
- organy Centralnej Administracji Państwowej oraz praktycy prawnicy i osoby fizyczne pragnące czynić użytek z prawa¹⁴.

Rozwój i zastosowanie informatyki w dziedzinie zwalczania przestępczości w resorcie sprawiedliwości rozpoczęło się w 1973 roku. Prezydium Kolegium Ministerstwa Sprawiedliwości 2 maja tego roku podjęło uchwałę w sprawie rozwoju informatyki, jej praktycznego zastosowania dla potrzeb wymiaru sprawiedliwości i w sprawie utworzenia Ośrodka Informatyki¹⁵. Uchwała ta stała się podstawą podpisania 26 czerwca 1974 roku trójstronnego porozumienia pomiędzy Prezesem Sądu Najwyższego, prokuratorem Generalnym PRL oraz Ministrem Spraw Wewnętrznych i dotyczyła przyjęcia koncepcji Zintegrowanego Systemu Informacyjnego Organizacji Ścigania i Wymiaru Sprawiedliwości „TEMIDA”. Prace nad Systemem „TEMIDA” przebiegały w kilku etapach. W 1974 roku opracowano koncepcję Systemu. W latach

¹³ J. B o b r o w s k i, *Założenia funkcjonowania Centralnego Zautomatyzowanego Rejestru Aktów Prawnych*, w: *Materiały Konferencji. Prawne problemy systemów informatycznych*, t. 3, Wrocław 1976, s. 393.

¹⁴ Tamże, s. 408.

¹⁵ K. S o b c z a k, *Prawo a informatyka*, Warszawa 1978, s. 153.

1975–1976 przygotowano projekt organizacyjno-techniczny Systemu, a jego wdrożenie nastąpiło w latach 1977–1978. Etap ostatni przewidziany był na rozpoczęcie eksploatacji Systemu, jego korekty i optymalizację¹⁶. System „TEMIDA” jako główny bank informacji dotyczących przestępczości miał służyć szeroko rozumianej polityce państwa związanej ze zwiększeniem stanu bezpieczeństwa w kraju, a także badaniom naukowym w zakresie patologii społecznej.

Kolejnym prawniczym systemem informacyjnym był System Informacji Legislacyjnej–SIL, nad którym prace rozpoczęto w końcu lat siedemdziesiątych. W 1987 roku Ośrodek Informatyki Kancelarii Sejmu wespół z Biblioteką Sejmową podjął działania dotyczące opracowania wersji użytkowej Systemu. Pod koniec 1989 roku omawiany System udostępniono użytkownikom. SIL jest jednym z systemów specjalistycznych ogólnokrajowego Systemu Informacji Naukowej, Technicznej i Organizacyjnej SINTO realizowanych przy wykorzystaniu techniki informatycznej. Jego celem jest gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie informacji legislacyjnej. Składa się on z czterech podsystemów:

- Centralnego Rejestru Aktów Normatywnych CRAN,
- Centralnego Katalogu Literatury Prawniczej CKLP,
- Parlamentu,
- Orzecznictwa.

Baza danych Centralnego Rejestru Aktów Normatywnych CRAN zawiera informacje o około 48 tysiącach aktów wydanych i opublikowanych w Dzienniku Ustaw i w Monitorze Polskim w latach 1944–1990 oraz aktów wydanych w okresie międzywojennym i obowiązujących do 1992 roku. CRAN jest systemem adresowym. Użytkownik na zgłoszone pytanie otrzymuje odpowiedź w postaci adresów publikacyjnych wyszukanych dokumentów.

W bazie danych podsystemu CKLP przechowywane są informacje o około 10 tysiącach pozycji piśmiennictwa prawniczego (książki, artykuły, czasopisma, wydawnictwa parlamentarne i urzędowe), będących w posiadaniu (od 1983 r.) Biblioteki Sejmowej i sieci współpracujących z nią bibliotek prawniczych. Każda pozycja piśmiennicza obok charakterystyki formalnej i treściowej dokumentu zawiera informacje o miejscu jego przechowywania.

Podsystem Parlament dostarcza danych o posłach, senatorach, o posiedzeniach plenarnych Sejmu i Senatu oraz komisjach Parlamentu.

¹⁶Tamże, s. 157.

Baza pełnotekstowa Orzecznictwo podaje informacje bibliograficzne oraz pełne teksty tez orzeczeń. Tworzono ją sukcesywnie we współpracy z instytucjami orzekającymi, tj. Sądem Najwyższym, Naczelny Sąd Administracyjny, Trybunałem Konstytucyjnym oraz Ośrodkiem Badawczym Adwokatury w Warszawie. Zawiera orzeczenia zakwalifikowane do baz przez wymienione wyżej instytucje. Jest uzupełniana o nowo ukazujące się orzeczenia oraz orzeczenie retrospektywne. Pozwala na wyszukiwanie informacji według cech opisu bibliograficznego lub haseł będących odzwierciedleniem struktury przedmiotowej ustawy.

Sys em Informacji Legislacyjnej SIL funkcjonował do 1993 roku. Obecnie porządkowaniu, doskonaleniu i upowszechnianiu działalności prawodawczej służą funkcjonujące samodzielnie bazy danych: Rejestr Aktów Prawnych – RAP, Sejm, Senat, Orzecznictwo, Katalog Literatury Prawniczej – KLP.

Baza danych RAP udostępniana jest w Ośrodku Informatyki Kancelarii Sejmu łącznie z kompletnym oprogramowaniem umożliwiającym wyszukiwanie, wyświetlanie i drukowanie wybranych informacji. Baza zawiera opisy bibliograficzne około 11 tysięcy obowiązujących aktów prawnych opublikowanych w Dzienniku Ustaw i Monitorze Polskim od 1944 roku do chwili obecnej wraz z obowiązującymi aktami wydanymi w okresie międzywojennym. Jest ona aktualizowana kwartalnie. Podaje informacje o tytułach aktów prawnych, zmianach, uchynieniach, tekstach jednolitych, podstawach prawnych i aktach wykonawczych, organach wydających, datach obowiązywania i wejścia w życie aktów. Baza RAP umożliwia badanie powiązań między aktami. Pozwala na wyszukiwanie informacji przez hasło bądź przez dowolne słowo z tytułu aktu prawnego, przez wybraną cechę opisu bibliograficznego lub kombinację cech oraz dokonuje wydruku odpowiedzi. Baza RAP jest systemem adresowym, podobnie jak przytaczana wcześniej baza CRAN.

Sejm i Senat to bazy niedostępne dla użytkowników z zewnątrz. Przewidziane są głównie na użytek posłów, senatorów, organów Parlamentu oraz Kancelarii Sejmu i Senatu¹⁷.

Bazą danych Orzecznictwo dysponuje Spółka Prawa Handlowego z o.o. – „Marka” – w Warszawie, Aleje Ujazdowskie 49. Głównym

¹⁷ Informacje uzyskane w Ośrodku Informatyki Kancelarii Sejmu, Warszawa, ul. Wiejska 4.

celem działalności Spółki jest ułatwianie pracy prawnikom przez udostępnianie im wyczerpujących informacji w zakresie orzecznictwa. Baza Orzecznictwo podaje dane bibliograficzne oraz pełne teksty tez orzeczeń; nie zawiera uzasadnień. Jest tworzona sukcesywnie we współpracy z instytucjami zajmującymi się orzekaniem, tj. Sądem Najwyższym, Naczelnym Sądem Administracyjnym, a także Ośrodkiem Badawczym Adwokatury w Warszawie. Spółka posiada autoryzację wyżej wymienionych sądów.

Baza Orzecznictwo jest uzupełniana na bieżąco o nowo ukazujące się orzeczenia oraz o dane w zakresie stanu prawnego, nowych miejsc publikacji, a także na temat ukazujących się glos i publikacji. Pozwala ona na wyszukiwanie informacji według następujących elementów opisu bibliograficznego: nazwy organu wydającego, daty wydania, sygnatury, numeru artykułu ustawy, haseł będących odzwierciedleniem struktury przedmiotowej ustawy. Umożliwia również drukowanie wyszukanych elementów.

Obecnie Spółka „Marka” kończy prace zmierzające do stworzenia bazy danych pn. Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych, która będzie podawać tezy oraz treść artykułów.

Przetwarzaniem informacji prawnej w Polsce zajmuje się również działająca od 1987 roku w Gdańsku Kancelaria Prawnicza „LEX” S.A. Prowadzi ona działalność w zakresie sprzedaży programów komputerowych – prawniczych i ekonomicznych, obsługi klientów w formie doradztwa prawnego, ekonomicznego i finansowego oraz publikuje wydawnictwa prawno-ekonomiczne. Głównym celem działalności tej firmy jest dostarczanie prawnikom pełnej, aktualizowanej informacji o obowiązującym prawie, w szczególności gospodarczym, cywilnym i prawie pracy. „LEX” nadaje formę prawną nowym podmiotom gospodarczym – stowarzyszeniom, fundacjom, spółkom, spółkom joint ventures. Firma „LEX” współpracuje ze środowiskiem naukowym Uniwersytetu Gdańskiego, a także z innymi ośrodkami naukowymi. W 1988 roku firma ta utworzyła system informacji prawnej INFO-LEX. Jest to komputerowa baza danych o przepisach prawnych ukazujących się w Polsce. Zawiera ona wszystkie akty prawne, które ukazały się w kraju od 1918 roku. Uzupełniana jest na bieżąco o nowo wydawane przepisy.

Na podstawie bazy danych tworzone są Skorowidze Obowiązujących Przepisów Prawnych INFO-LEX. Opracowano już jednaście takich

skorowidzów¹⁸. Dwa ostatnie, tj. Skorowidz Obowiązujących Przepisów Prawnych – SOPP oraz Skorowidz Obowiązujących Przepisów z Tekstami – SOPT, mają charakter ogólny i są kompletnymi zbiorami wszystkich obowiązujących przepisów opublikowanych w Dzienniku Ustaw i w Monitorze Polskim. Skorowidz SOPT wyposażony jest w teksty najważniejszych aktów prawnych. Programy sprzedawane są w formie rocznych abonamentów z miesięczną aktualizacją.

System INFO-LEX służy informacją na temat aktów prawnych, jakie obowiązywały i obowiązują, określa relacje między aktami prawnymi, podaje jakie akty prawne regulują dane zagadnienie. Program INFO-LEX otrzymał nagrodę na I Międzynarodowych Targach Zarządzania Informacją „Administracja i Bankowość” INFOMAN’92. Dzięki współpracy z „LEX” S.A. Oddział Informacji Naukowej Biblioteki Głównej Politechniki Świętokrzyskiej w Kielcach ma możliwość udostępniania programu INFO-LEX swoim użytkownikom.

Firma „LEX” utworzyła ponadto komputerowy program prawniczy CELT przeznaczony dla eksporterów i importerów, a dla ułatwienia obliczania podatku dochodowego od osób fizycznych program TAKSA. „LEX” S.A. proponuje także wersję programu o nazwie MULTI-TAKSA umożliwiającą wprowadzanie danych o dochodach pochodzących od płatników. Wersja ta jest szczególnie polecana dla biur prowadzących księgi rachunkowe różnych przedsiębiorstw.

Spółka oferuje także program LED-Edytor tekstów prawniczych. Umożliwia on redagowanie tekstów prawniczych np. umów, pism procesowych, korespondencji handlowej. Do edytora można dołączyć zestaw wzorów tekstów prawnych (umów, podań itp.), do których jedynie

¹⁸ A oto pełne tytuły tych skorowidzów:

- Skorowidz Obowiązujących Przepisów Administracyjnych – SOPA,
- Skorowidz Obowiązujących Przepisów Celnych – SOPC,
- Skorowidz Obowiązujących Przepisów Finansowych – SOPF,
- Skorowidz Obowiązujących Przepisów o Działalności Gospodarczej – SOPG,
- Skorowidz Obowiązujących Przepisów o Działalności Handlowej – SOPH,
- Skorowidz Obowiązujących Przepisów o Ubezpieczeniach – SOPU,
- Skorowidz Obowiązujących Przepisów o JOINT-VENTURES – SOPV,
- Skorowidz Obowiązujących Przepisów o Papierach Wartościowych – SOPW,
- Skorowidz Obowiązujących Przepisów o Pracy – SOPZ,
- Skorowidz Obowiązujących Przepisów Prawnych – SOPP,
- Skorowidz Obowiązujących Przepisów z Tekstami – SOPT.

dopisać należy personalia i inne dane szczegółowe.

Komputerowy notes dla prawników RAK (Repertorium, Adreson, Kalendarium) jest uniwersalnym notesem przede wszystkim dla sędziów, adwokatów, notariuszy. Program utworzony przez „LEX” S.A. umożliwia wprowadzanie danych dotyczących spotkań służbowych i ich terminów, adresów, numerów telefonów czy własnych notatek dotyczących danej sprawy.

Kolejny program firmy „LEX” to TEMIDA – Orzecznictwo Sądowe, który podaje teksty (tezy) około 10 000 orzeczeń Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego z lat 1965–1993. Orzeczenia pogrupowane są według czterech podstawowych gałęzi prawa, z możliwością dokonania różnorodnych wyborów i wyszukiwań. Program TEMIDA może być pomocny każdemu, kto zajmuje się działalnością prawniczą, notarialną, adwokacką.

„LEX” S.A. rozbudowuje system INFO–LEX tak od strony merytorycznej, jak i informatycznej. W przyszłości zwiększy się więc zakres informacji prawnej, pojawi się archiwum o uchylonych aktach prawnych, urozmaicone zostaną formy wyszukiwania potrzebnej informacji. Już niebawem firma „LEX” wprowadzi nowy produkt, a mianowicie zbiór tekstów wszystkich obowiązujących aktów prawnych na dysku komputerowym CD–ROM¹⁹.

Licząca już dwadzieścia lat historia informatyki prawniczej dopiero w końcu lat osiemdziesiątych doczekała się większego rozwoju. Obecnie teoretycy prawa zainteresowani są możliwościami wykorzystania komputera i technologii przetwarzania danych dla celów informacji prawnej, jak również do tworzenia i stosowania prawa. Zajmowanie się przez prawników problematyką systemów informacji prawnej ma w Polsce dwa zasadnicze źródła. Jednym jest konieczność ich doskonalenia wynikająca z potrzeb praktyki i aktualnej polityki legislacyjnej Państwa, drugim zaś jest stosunkowo niewielkie zainteresowanie informatyków zagadnieniami automatyzacji gromadzenia, opracowywania i wyszukiwania informacji prawnej.

Wiadomo, że w przyszłości komputerowa informacja prawna będzie coraz lepiej zorganizowana. Jest to proces nieunikniony, a przy tym stale rosnące potrzeby użytkowników wymuszają będą niejako stosowa-

¹⁹ Dane zaczerpnięto z materiałów informacyjnych „LEX” S.A. wydanych w 1993 roku.

nie w pracy informacyjnej coraz bardziej udoskonalonych narzędzi, w tym zwłaszcza sprzętu komputerowego.

*Grażyna Gulińska
Małgorzata Kurkiewicz*

*Computer Systems of Legal Information in Poland
– An Overview*

Summary

This paper provides an introduction to the problems of computer systems of legal information, particularly the application of computers to the needs of legal information, and in future also to creating and administering law. Attempts of computerization of different areas of law initiated since the 1970s are discussed. Among the computer systems of legal information, one of the specialist subsystems of the national System of Scientific, Technical and Organizational Information, SINTO, is presented, i.e. the System of Legislative Information, SIL. Besides, the paper discusses independent databases, such as: Register of Legal Acts – RAP, Sejm (Diet), Senate, Jurisdiction, Catalogue of Legal Literature – KLP and INFO-LEX.